

*dr Małgorzata Leszczyńska*¹

Katedra Makroekonomii i Stosunków Międzynarodowych
Uniwersytet Rzeszowski

Bezpieczeństwo ekonomiczne państwa a rozwój gospodarki i społeczeństwa

WPROWADZENIE

Bezpieczeństwo ekonomiczne jest jednym z wymiarów bezpieczeństwa państwa i społeczeństwa. W artykule pojęcie bezpieczeństwa ekonomicznego odnoszone jest do ekonomicznych podstaw funkcjonowania państwa, gospodarki narodowej i społeczeństwa. Wybrane koncepcje nie wyczerpują wprawdzie bogatej listy definicji tego pojęcia, ale pokazują główne kierunki myślenia o tym zagadnieniu w kontekście procesów rozwojowych [por. Książkowski, 2011, s. 19]. Celem artykułu jest wskazanie implikacji dla rozwoju społeczno-gospodarczego wynikających z zależności między bezpieczeństwem ekonomicznym państwa a jego bogactwem, stanem gospodarki i dobrobytem społeczeństwa. Wykorzystał metodę monograficzno-opisową.

W artykule wychodzi się z założenia, że współcześnie definicje bezpieczeństwa ekonomicznego należy odnosić do możliwości i zagrożeń dla procesów rozwojowych. Wyeksponowano rangę czynników wewnętrznych w jego zapewnieniu [por. Żukrowska, 2011]. Na wagę tych uwarunkowań wskazuje się też w kontekście niezagrażonego rozwoju, czyli stanie będącym efektem właściwego kształtowania wewnętrznych czynników rozwoju danej gospodarki oraz jej współzależności ekonomicznych. Na rolę wewnętrznych czynników bezpieczeństwa ekonomicznego, istotnych dla rozwoju społeczno-gospodarczego, wskazuje wielu autorów. Podkreśla się zwłaszcza, że jest ono takim stanem rozwoju krajowego systemu gospodarczego, który zapewnia wysoką sprawność jego funkcjonowania – poprzez odpowiednie wykorzystanie wewnętrznych czynników rozwoju [Z. Stachowiak, B. Stachowiak, 2014, s. 189–220].

¹ Adres korespondencyjny: Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Ekonomii, ul. Ćwiklińskiej 2, 35-601 Rzeszów; e-mail: mleszcz@ur.edu.pl; ORCID: 0000-0002-8117-8788.

W artykule wskazano też na ekonomiczny, socjologiczny i politologiczny wymiar bezpieczeństwa ekonomicznego. Uwzględniając ten szeroki kontekst warto wskazać na jego ujęcia odnoszące się do rozwoju państwa, gospodarki i społeczeństwa. Warto podkreślić, że w tych podejściach kontekst ich może być różny ze względu na branie pod uwagę skali makro lub mikro. W ujęciu makroekonomicznym bezpieczeństwo wiąże się ze stabilnością zatrudnienia, niskim poziomem bezrobocia, przewidywalnymi perspektywami rozwoju gospodarki. W ujęciu mikroekonomicznym chodzi głównie o wypłacalność i płynność finansową przedsiębiorstw czy gospodarstw domowych, a przede wszystkim o możliwość równoważenia zobowiązań tych podmiotów ekonomicznych w stosunku do potrzeb [por. Żukrowska, 2013; Żukrowska, 2016]. Ujęcia te odwołują się też do zdolności państwa do dobrego funkcjonowania [Książkowski, 2011, s. 32]. Bezpieczeństwo ekonomiczne państwa wiąże się więc z niezakłóconym funkcjonowaniem gospodarki, polegającym na utrzymaniu jej podstawowych wskaźników rozwojowych oraz zapewnieniu komparatywnej równowagi z gospodarkami innych państw [por. Majka, 2015]. W kontekście tematyki artykułu bezpieczeństwo ekonomiczne państwa to stan, w którym zapewnione są warunki gospodarcze konieczne nie tylko do przetrwania, ale i dobrobytu społeczeństwa w granicach danego państwa, jak również dla przetrwania i sprawnego funkcjonowania jego instytucji [por. Włoch, 2009].

Zasięg oddziaływania bezpieczeństwa ekonomicznego wydaje się być nieograniczony, stąd też jego determinanty mogą odnosić się zarówno do działalności pojedynczego człowieka, gospodarstwa domowego, przedsiębiorstwa, jak i procesów dokonujących się w wymiarze narodowym, regionalnym i globalnym. W artykule zakłada się, że bezpieczeństwo ekonomiczne można odnosić do bezpieczeństwa całego społeczeństwa oraz bezpieczeństwa konkretnych grup czy jednostek. W przypadku jednostek jest pojęciem subiektywnym, gdyż zależy wyłącznie od osobistego poczucia pewności i stałości. Społeczeństwo natomiast czuje się bezpieczne, gdy odpowiednio funkcjonuje skarb państwa, a stopień bezrobocia w kraju utrzymuje się na niskim poziomie [por. Nowakowski, Protasowicki, 2008].

Jednym z istotnych aspektów bezpieczeństwa ekonomicznego w jego systematyce jest płaszczyzna społeczno-gospodarcza, istniejąca obok płaszczyzny gospodarczo-obronnej. Bezpieczeństwo ekonomiczne w tym wymiarze istotnie decyduje o niezakłóconym funkcjonowaniu gospodarki i społeczeństwa oraz ich rozwoju. Jego skuteczne i efektywne kształtowanie zależy od racjonalnego rozpoznania i wykorzystania wielu zmiennych o charakterze wewnętrznym i zewnętrznym, zmiennych zarówno w czasie, jak i przestrzeni. Uwarunkowania te są szczególnie liczne. Silne jest oddziaływanie zwłaszcza tych o charakterze endogenicznym, do których można zaliczyć: poziom i dynamikę rozwoju gospodarczego, równowagę ekonomiczną i finansową oraz przejawy ich braku, nieuzasadnione zróżnicowania dochodowo-majątkowe, rozbudowaną szarą strefę i korupcję w gospodarce oraz charakter polityki społeczno-gospodarczej.

Wskazuje się, że ważny jest tu też charakter systemu społeczno-ekonomicznego, struktura gospodarki, sytuacja finansowa i budżetowa oraz koniunktura gospodarcza [por. Kostecki, 2016, s. 53–80]. Do znaczących czynników kształtujących bezpieczeństwo ekonomiczne należy zaliczyć też inne mierniki o charakterze makroekonomicznym, istotne z punktu widzenia dobrobytu społecznego, tj.: bezrobocie czy inflację oraz uwzględniające otwartość gospodarki, tj. zadłużenie zagraniczne, równowagę handlu zagranicznego i wolność gospodarczą [por. Chuzhykow, Lukianenko, 2009, s. 103–122]. W odniesieniu do państwa bezpieczeństwo ekonomiczne dotyczy przede wszystkim bezpieczeństwa finansów publicznych. Polityka ta determinowana jest procedurami ostrożnościowymi, wynikającymi z unijnych kryteriów konwergencji z Maastricht, a przede wszystkim z zapisów ustawy o finansach publicznych [Ustawa..., 2009]. Ważne jest też to, że państwa mogą podejmować ryzyko finansowe tylko w granicach „porządku prawa” i „kodeksu fundamentalnych norm moralnych”, co umożliwia społeczeństwu funkcjonowanie w warunkach „wzajemnego zaufania” do instytucji państwa [Kalata, Nowakowski, Protasowicki, 2014].

BEZPIECZEŃSTWO EKONOMICZNE

– RELACJE W UKŁADZIE GOSPODARKA I SPOŁECZEŃSTWO

Nieodzowną składową bezpieczeństwa jest bezpieczeństwo ekonomiczne, zaliczane do podstawowych potrzeb każdego człowieka i społeczeństwa. Znajduje się ono na drugim miejscu pod względem ważności, w hierarchii potrzeb Masłowa, bo tuż po potrzebach fizjologicznych.

Bezpieczeństwo ekonomiczne odnosi się do wielu obszarów życia gospodarczego i uwzględnia skomplikowaną strukturę systemu ekonomicznego i jego otoczenia. Chodzi jednak głównie o sprawność funkcjonowania gospodarki i jej zdolność do zaspokajania potrzeb społeczeństwa. Warto podkreślić, że potencjał ekonomiczny państwa stanowi tu pewien ważny punkt wyjścia. Może być on bowiem impulsem dla rozwoju społeczno-gospodarczego i jednym z podstawowych warunków potęgi oraz prestiżu państwa na arenie międzynarodowej [Kalata, Nowakowski, Protasowicki, 2014]. Sytuacji tej przeciwstawia się określenie stanu zagrożenia bezpieczeństwa ekonomicznego, które oznacza destabilizację prawidłowego funkcjonowania gospodarki państwa oraz jego społeczeństwa. Z tego punktu widzenia rozumiane jest ono jako sytuacja, w której brak jest zagrożeń dla niezakłóconego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa [Żukrowska 2006, s. 21].

Bezpieczeństwo ekonomiczne odnosi się do wszystkich elementów państwa: jego terytorium, społeczeństwa i rządu. W odniesieniu do terytorium łączy się z zachowaniem kontroli nad gospodarką narodową przy zapewnieniu równego traktowania podmiotów krajowych i zagranicznych. Bezpieczeństwo ekonomiczne dla społeczeństwa wyraża się w subiektywnym poczuciu stabilności życia

i rozwoju jednostek oraz stabilności trwania i rozwoju społeczeństwa, braku zagrożenia finansów publicznych, stabilności stóp procentowych, kursów walutowych i niskiego bezrobocia. Z kolei bezpieczeństwo ekonomiczne odnoszone do państwa i jego rządu, łączy w sobie samodzielność prowadzonych polityk, niezależność decyzji gospodarczych, nieuleganie naciskom ekonomicznym ze strony innych podmiotów [Kalata, Nowakowski, Protasowicki, 2014].

Ekonomiści podkreślają, że współcześnie bezpieczeństwo ekonomiczne może formować się tylko w oparciu o system przejrzystych i stabilnych celów gospodarczych. Cele wyznaczane w jego ramach są bowiem podstawowymi elementami procesu programowania rozwoju. Według klasyfikacji celów rozwoju krajów o gospodarce rynkowej w teorii planowania etapowego J. Tinbergena, uzasadnia się m.in. funkcjonalne cele w zakresach regulowanych przez organy władzy państwowej, w szczególności budżetowo-podatkowe (fiskalne), pieniężno-kredytowe (monetarne), regulacyjne oraz branżowe i regionalne.

Status bezpieczeństwa ekonomicznego państwa rozumie się głównie jako stan gospodarki. Składają się na niego stan finansów publicznych, w tym rozmiar zadłużenia publicznego oraz tendencje panujące w krajowej gospodarce mierzone wskaźnikami makro- i mikroekonomicznymi [Kalata, Nowakowski, Protasowicki, 2014]. Bezpieczeństwo ekonomiczne państwa jest jednak coraz częściej odnoszone do społeczeństwa. Zgodnie z tym ujęciem, bezpieczeństwo ekonomiczne państwa określa się jako stan, w którym zapewnione są nie tylko warunki gospodarcze konieczne do przetrwania i sprawnego funkcjonowania instytucji państwa, ale także do zapewnienia rozwoju społeczeństwa, żyjącego na jego terytorium.

We współczesnym świecie bezpieczeństwo ekonomiczne jest nie tylko związane z postępem społeczno-ekonomicznym i z możliwościami rozwojowymi poszczególnych państw, ale i z zagrożeniami dla bezpieczeństwa, pochodzącymi ze strony działań państwa, jak również wynikającymi z funkcjonowania gospodarki, a także oddziaływania otoczenia międzynarodowego. Ciekawe jest to, że do zagrożeń bezpieczeństwa ekonomicznego można zaliczyć zjawisko uzależnienia, którego wyrazem może być pomoc rozwojowa dla państw słabiej rozwiniętych.

Spółeczeństwo potrzebuje poczucia bezpieczeństwa, stwarzanego przez państwo, które dawałoby mu wrażenie przynależności społecznej, stabilności oraz rozwoju. Gdy państwo nie zapewnia społeczeństwu poczucia bezpieczeństwa w podstawowym zakresie, to w odczuwalny sposób maleje jego motywacja do pracy, nauki i samorozwoju. Ponadto w społeczeństwie spada poziom pewności siebie, a ludzie stopniowo tracą poczucie kontroli nad własnym życiem [Nowakowski, Protasowicki, 2008].

Z kolei W.K. Senciagowa wskazuje, że bezpieczeństwo ekonomiczne powinno wiązać się nie tylko z zabezpieczeniem narodowych interesów, ale również z gotowością i zdolnością instytucji władzy do stwarzania mechanizmów realizacji i obrony interesów rozwoju krajowej gospodarki, a także utrzymywaniem społeczno-politycznej stabilności wśród ludności [por. Książkowski, 2011, s. 239–265].

Stan gospodarki państwa przekłada się na bezpieczeństwo społeczeństwa. Bezpieczeństwo jednostki wynika wprost z bezpieczeństwa całego państwa, jednak nie w każdej sytuacji wszyscy czują się bezpiecznie. Może zaistnieć także sytuacja odwrotna, gdy społeczeństwo żyje w poczuciu bezpieczeństwa, mimo zakłóceń gospodarki. Mimo iż bezpieczeństwo jednostki i społeczeństwa wynika wprost z bezpieczeństwa całego państwa, to jednak nawet w najlepiej rozwijającej się gospodarce, nie wszyscy muszą czuć się bezpiecznie. Brak bezpieczeństwa ekonomicznego mogą odczuwać bowiem tylko niektóre jednostki lub grupy społeczno-ekonomiczne.

BEZPIECZEŃSTWO EKONOMICZNE A PRAWA CZŁOWIEKA

Ponadto rola bezpieczeństwa ekonomicznego staje się bardzo ważna ze względu na to, iż do najwyższych wartości współczesnych społeczeństw należą godność i wolność. Zapewnienie społeczeństwu bezpieczeństwa w tych wymiarach powinno być zaliczone do priorytetów polityki rozwojowej [por. Niemiec, 2014; Sen, 2002]. Można zauważyć, że wolność społeczeństwa nie może być pełna bez zapewnienia mu bezpieczeństwa ekonomicznego. Ludzie bowiem poddawani presji związanej z jego brakiem nie są zdolni do podejmowania w pełni racjonalnych decyzji, mogą ulegać różnym wpływom, a przede wszystkim mogą nie przykładać dostatecznej wagi do samorealizacji, pożądanej z punktu widzenia rozwoju społecznego.

Podstawowe bezpieczeństwo ekonomiczne powinno gwarantować głównie wolność od pewnych zagrożeń. Przede wszystkim dotyczy to zdrowia, bowiem społeczeństwo nie może zachowywać się swobodnie i odpowiedzialnie, jeśli żyje na skraju przetrwania. Wolne i bezpieczne społeczeństwo to takie, w którym wszyscy podejmują decyzje w warunkach prawdziwej wolności, mają równe możliwości zdobywania wykształcenia (szanse edukacyjne) i ochrony zdrowia. Niezbędna wydaje się też konieczność własnego rozwoju. Niezwykle istotne z tego punktu widzenia jest też zachowanie ludzkiej godności, przez dostęp do żywności czy godziwych dochodów.

We współczesnych społeczeństwach człowiek jest bowiem najważniejszym podmiotem odniesienia procesów rozwojowych – ich aktorem, autorem oraz architektem. Wobec tego jest najwyższym celem w hierarchii celów gospodarki. Jest on także najstabilniejszym gwarantem nie tylko swojego bezpieczeństwa ekonomicznego, ale także własnego kraju oraz innych państw na świecie. Bezpieczeństwo ekonomiczne jest też bowiem związane z potrzebą współpracy ekonomicznej i społecznej w kierunku doskonalenia racjonalności oraz sprawiedliwości, w kierunku stworzenia lepszego ładu światowego, umożliwiającego indywidualny dobrobyt państw i ich społeczeństw. O bezpieczeństwie ekonomicznym poszczególnych państw decyduje przede wszystkim społeczeństwo oraz jego

obiektywne odczucia [por. Guz, 2006, s. 13]. Bezpieczeństwo ekonomiczne staje się dla niego koniecznym warunkiem dobrobytu i wolności. W tym celu należy respektować prawa własności i prywatność oraz chronić podstawowe prawa człowieka, przy jednoczesnym inwestowaniu w rozwój technologii i wiedzy, by chronić społeczeństwa przed zagrożeniami, takimi jak: przestępczość, klęski żywiołowe czy terroryzm.

BEZPIECZEŃSTWO EKONOMICZNE PAŃSTWA I SPOŁECZEŃSTWA – SPRZĘŻENIA

Wzajemne uwarunkowania bezpieczeństwa ekonomicznego państwa i społeczeństwa wynikają z samej definicji państwa jako podmiotu, które składa się ze społeczeństwa. Stąd nie tylko jedno nie może funkcjonować bez drugiego, ale i jakość pierwszego przekłada się także na jakość drugiego. Nie można budować potęgi gospodarczej na bazie głodnego i ubogiego społeczeństwa, tak jak skorpumpowany lub niesuwerenny rząd nie będzie sprawnie reprezentował interesów społeczeństwa. Między tymi podmiotami i we wzajemnym ich oddziaływaniu za każdym razem musi zaistnieć pewna równowaga [por. Rajchel, 2007, s. 5, 159].

Społeczeństwo oczekuje od państwa, by zapewniło mu poczucie bezpiecznej stabilizacji. Nie chodzi tu jednak o brak jakichkolwiek zmian, bo zmienność jest atrybutem współczesnego świata. Ludzie mający takie poczucie bezpieczeństwa zachowują się swobodnie. Warto tu podkreślić, że gdy nie odczuwają presji związanej z warunkami bytowymi, dokonują optymalnych wyborów z punktu widzenia racjonalności ekonomicznej oraz bardziej angażują się w procesy demokratyczne. Z kolei brak poczucia bezpieczeństwa ekonomicznego zmusza ludzi do egocentryzmu, a tym samym powoduje zmniejszenie troski o losy państwa. Natomiast społeczeństwo żyjące w trudnych warunkach staje się podatniejsze na manipulację, co może przełożyć się na zagrożenie przejścia kontroli nad państwem przez inne – silniejsze państwa. Państwo bowiem, w którym władza jest osłabiona, łatwo poddaje się wpływom z zewnątrz. Okazuje się też, że w obliczu zagrożeń, społeczeństwa demokratyczne chętniej przekazują swoje prawa na rzecz rządu, gdyż w obliczu agresji z zewnątrz czy kryzysu wierzą w wystarczające kompetencje rządu, by poradził on sobie z przewidywanymi problemami militarnymi czy społeczno-ekonomicznymi. Takie społeczeństwo jest skłonne przekazywać mu coraz więcej swoich praw i swobód. Z kolei społeczeństwo odczuwające zagrożenie ekonomiczne jest bardziej podatne na przekazanie swoich praw nawet władzom, które mogą być nie tylko niekompetentne, ale i niezainteresowane jego losem [por. Nowakowski, Protasowicki, 2008; Rosati, 2016]. Z kolei społeczeństwo ograniczone przez władzę nie ma możliwości rozwoju, a to przekłada się na stan państwa. W najgorszej sytuacji są bowiem społeczeństwa żyjące na granicy ubóstwa, rządzone przez rządy totalitarne. W gospodarkach rynkowych niekoniecznie dobra sytuacja państwa

generuje bogactwo całego społeczeństwa, na co wskazują także liczne przykłady wielu państw rozwiniętych. Postępująca liberalizacja systemów społeczno-ekonomicznych sprawia, że często społeczeństwa ulegają znacznemu rozwarstwieniu. Problematiczne jest też to, że mimo zaawansowania technologicznego, rozwoju gospodarczego, elastycznego rynku pracy, dostępu do nauki, w niektórych krajach pewna część społeczeństwa może mieć także problemy z adaptacją do szybko zmieniających się warunków, tracąc możliwość samodoskonalenia. Ważna jest także niezależność ekonomiczna społeczeństwa występująca wtedy, gdy ludzie otrzymują za pracę dochody pozwalające na utrzymanie ich gospodarstw domowych. W przeciwnym bowiem razie, z jednej strony społeczeństwo zaczyna generować szarą strefę, a z drugiej przestępczość, a więc straty dla państwa i gospodarki. Wpływ tak rozumianej niezależności ekonomicznej społeczeństwa na dobro państwa jest niezaprzeczalny. Nie można bowiem tworzyć silnego państwa ze społeczeństwa zależnego od niego zarówno ekonomicznie, jak i finansowo. Bogate społeczeństwo tworzy bogate państwo. Jednak nie wszyscy obywatele bogatego państwa mogą być w dobrej sytuacji majątkowo-dochodowej i tym samym odczuwać stan bezpieczeństwa ekonomicznego. Jest to problem nawet państw, które wytyczają kierunki światowego rozwoju (np. USA).

PODSUMOWANIE

Z powyższych rozważań można wywnioskować, że bezpieczeństwo ekonomiczne dotyczy państwa, gospodarki oraz społeczeństwa, choć wewnętrzny podział jego definicji nie jest dla nich jednolity. Jednakże w przypadku, gdy nie zapewni się bezpieczeństwa ekonomicznego w jednym z tych wymiarów, nie można uzyskać bezpieczeństwa w innych wymiarach. Bezpieczeństwo w wymiarze ekonomicznym społeczeństwa oraz państwa jest ze sobą ściśle powiązane i istnienie jednego jest warunkiem zaistnienia bezpieczeństwa drugiego [por. Rajchel, 2007, s. 2]. Bezpieczeństwo ekonomiczne stanowi jeden z aspektów bezpieczeństwa państwa i może zarówno bezpośrednio, jak i pośrednio wpływać na nie [*Strategia Bezpieczeństwa...*, 2014]. Stanowi także jeden z głównych celów polityki państwa. W coraz większym stopniu zwraca się uwagę na możliwości rozwoju państwa poprzez tworzenie warunków do budowania potencjału ekonomicznego na bazie rozwoju społecznego. Nie ulega wątpliwości, że zapewnienie społeczeństwu bezpieczeństwa ekonomicznego leży w dobrym interesie państwa i element ten powinien znajdować się w krajowej strategii rozwoju. Społeczeństwo jest najważniejszym elementem państwa i dobra jego sytuacja jest warunkiem rozwoju państwa, zarówno w wymiarze wewnętrznym, jak i międzynarodowym. Należy też pamiętać, że bezpieczeństwo ekonomiczne państwa dotyczy całego społeczeństwa, stąd odnoszące się do niego działania podejmowane przez rząd, powinny być kontrolowane nie tylko przez opinię publiczną, ale i niezależnych ekspertów.

Równoczesny rozwój państwa i społeczeństwa jest możliwy, a poprzez kanał bezpieczeństwa ekonomicznego może przynieść prawdziwe obojętne korzyści [por. Kalata, Nowakowski, Protasowicki, 2014]. Warunkiem skutecznej polityki państwa, gwarantującej niezakłóconą realizację jej celów, zadań i funkcji, formułowanych wprawdzie wobec gospodarki, ale której efekty odczuwa całe społeczeństwo, jest właśnie zapewnienie przez państwo bezpieczeństwa ekonomicznego. Interdyscyplinarny jego charakter [por. Raczkowski, Żukrowska, Żuber, 2013] powoduje, że jest ono domeną oddziaływania wielu polityk sektorowych. Zasadnicza rola przypada tu jednak polityce makroekonomicznej i jej wybranym dziedzinom, gdyż mogą one stwarzać pozytywne impulsy dla zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego. Charakterystyczną cechą bezpieczeństwa ekonomicznego jest wzajemny wpływ poszczególnych jego wymiarów, zwłaszcza bezpośrednio związanych z warunkami przetrwania i rozwoju społeczeństwa, które mają wpływ na racjonalność zachowań poszczególnych jednostek. Gwarancje w zakresie ochrony zdrowia, bezpieczeństwa socjalnego, możliwości rozwoju poszczególnych członków społeczeństwa poprzez edukację, rekreację i kulturę oraz swobodne podejmowanie decyzji przy poszanowaniu podstawowych wolności i zachowaniu godności, pozwalają społeczeństwu i poszczególnym jego jednostkom na rozwój. Zapewnia to stabilność, niezależność i równowagę ekonomiczną w państwie. Umożliwia tym samym samorozwój i postęp oraz zabezpiecza interesy poszczególnych jednostek, społeczeństwa i państwa.

BIBLIOGRAFIA

- Chuzhykow V., Lukianenko D.G., 2009, *Zewnętrzne uwarunkowania konwergencji gospodarek narodowych* [w:] *Konwergencja ekonomicznych modeli Polski i Ukrainy*, red. M.G. Woźniak, Wyd. AE w Krakowie, Kraków.
- Guz T., 2006, *Człowiek – fundament ekonomicznego bezpieczeństwa państw* [w:] *Bezpieczeństwo ekonomiczne państw*, red. T. Guz, K.A. Kłosiński, P. Marzec, Lublin–Tomaszów Lubelski.
- <http://bezpieczenstwoekonomiczne.pl/> (dostęp: 18.09.2018 r.).
- Kalata A., Nowakowski Z., Protasowicki I., 2014, *Determinanty bezpieczeństwa ekonomicznego Polski* [w:] *Współczesne wyzwania polityki bezpieczeństwa – wybrane zagadnienia*, red. M. Ilnicki, Z. Nowakowski, Towarzystwo Naukowe Powszechne S.A., Warszawa, <https://www.researchgate.net/publication/263571152> (dostęp: 2.07.2018 r.).
- Kostecki J., 2016, *Wpływ czynników zewnętrznych i wewnętrznych na bezpieczeństwo ekonomiczne Polski*, „Kwartalnik Naukowy Uczelni Vistula”, nr 3(49).
- Książkowski K.M., 2011, *Bezpieczeństwo ekonomiczne*, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa.
- Majka P., 2015, *Bezpieczeństwo ekonomiczne i finansowe* [w:] *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa*, red. E. Ura, S. Pieprzny, Wyd. UR, Rzeszów.

- Niemiec B., 2014, *Godność człowieka* [w:] *Wielka encyklopedia nauczania Jana Pawła II*, Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne, Radom.
- Nowakowski Z., Protasowicki I., 2008, *Bezpieczeństwo ekonomiczne jednostki a bezpieczeństwo ekonomiczne państwa*, <https://www.researchgate.net/publication/263559594> (dostęp: 3.07.2018 r.)
- Raczkowski K., Żukrowska K., Żuber M. (red.), 2013, *Interdyscyplinarność nauk o bezpieczeństwie. Paradygmat. Wiedza. Demarkacja*, Difin, Warszawa.
- Rajchel K. (red.), 2007, *Bezpieczeństwo osobiste obywatela w RP*, WSIZiA, Warszawa.
- Rosati D., 2016, *Przejęcie władzy a nie rozwój*, „Gazeta Wyborcza” z 5.02.2016 r.
- Sen A., 2002, *Rzecz o wolności*, Zys i s-ka, Poznań.
- Stachowiak Z., Stachowiak B., 2014, *Kontrowersje i dylematy rozwiązania problemu bezpieczeństwa ekonomicznego w Polsce*, „Ekonomia Bezpieczeństwa i Logistyka”, ZN AON, nr 3 (96).
- Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, 2014 <http://www.bbn.gov.pl> (dostęp: 2.07.2018 r.).
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, (Dz.U. z 2009 r., nr 157 poz. 1240).
- Włoch R., 2009, *Bezpieczeństwo ekonomiczne państwa* [w:] *Bezpieczeństwo państwa. Wybrane zagadnienia*, red. K.A. Wojtaszczyk, A. Materska-Sosnowska, Oficyna Wydawnicza Aspra-JR, Warszawa.
- Żukrowska K., 2006, *Pojęcie bezpieczeństwa i jego ewolucja* [w:] *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Teoria i praktyka*, red. K. Żukrowska, M. Grącik, SGH, Warszawa.
- Żukrowska K. (red.), 2011, *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Przegląd aktualnego stanu*, IUSatTAX, Warszawa.
- Żukrowska K., 2013, *Ekonomia jako sfera bezpieczeństwa państwa* [w:] *Interdyscyplinarność nauk o bezpieczeństwie*, red. K. Raczkowski, K. Żukrowska, M. Żuber, Difin, Warszawa.
- Żukrowska K. (red.), 2016, *Otwarcie. Konkurencyjność. Wzrost*, SGH, Warszawa.

Streszczenie

Bezpieczeństwo ekonomiczne jest jednym z wymiarów bezpieczeństwa państwa i społeczeństwa. W artykule pojęcie bezpieczeństwa ekonomicznego odnoszone jest do ekonomicznych podstaw funkcjonowania państwa, gospodarki narodowej i społeczeństwa. Wybrane koncepcje bezpieczeństwa ekonomicznego pokazują główne kierunki myślenia o tym zagadnieniu w kontekście procesów rozwojowych. Celem artykułu jest wskazanie implikacji dla rozwoju społeczno-gospodarczego wynikających z zależności między bezpieczeństwem ekonomicznym państwa a jego gospodarką i dobrobytem społeczeństwa. W artykule wychodzi się z założenia, że współcześnie definicje bezpieczeństwa ekonomicznego należy odnosić do możliwości i zagrożeń dla procesów rozwojowych. W tym kontekście wyeksponowano rangę czynników wewnętrznych w zapewnieniu tego bezpieczeństwa. Interdyscyplinarny charakter bezpieczeństwa ekonomicznego powoduje, że jest ono domeną oddziaływania wielu polityk sektorowych. Zasadnicza rola przypada tu jednak polityce makroekonomicznej i jej wybranym dziedzinom, gdyż mogą one stwarzać pozytywne impulsy dla zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego. Bezpieczeństwo ekonomiczne powinno być utożsamiane nie tylko z niezakłóconym funkcjonowaniem gospodarek poprzez utrzymanie podstawowych wskaźników rozwojowych, ale i zapewnieniem równowagi społecznej. Tym

samym – w takim ujęciu – łączy więc ono w sobie element ekonomiczny i socjologiczny. W artykule wskazano też na politologiczny wymiar bezpieczeństwa ekonomicznego, a uwzględniając ten szeroki kontekst odniesiono się do współczesnych, pożądanych trendów rozwojowych, a mianowicie zrównoważonego rozwoju państwa, gospodarki i społeczeństwa. W coraz większym stopniu zwraca się uwagę na możliwości rozwoju państwa poprzez tworzenie warunków do budowania jego potencjału ekonomicznego na bazie rozwoju społeczeństwa.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo ekonomiczne, gospodarka, społeczeństwo, rozwój społeczno-gospodarczy.

The economic security of a state and the economy and society development

Summary

The economic security is one of the factors of the state and society security. In the article, the term 'economic security' refers to the economic basis of a state's functioning, national economy and society. The chosen ideas of the economic security point to the main streams of approach towards this issue in the context of development processes. The objective of the article is to indicate the implications for socio-economic development resulting from the dependencies between the economic security of a state and its economy and prosperity of the population. The article assumes that contemporary definitions of the economic security should refer to the potentials and concerns for the development processes. In this context, the article highlights the importance of internal factors in the process of providing the economic security. Multidisciplinary nature of the economic security makes it a domain of impact of numerous sectoral policies. Macroeconomic policy along with its selected areas play an essential role in the process, because they may stimulate sustainable socio-economic development. Economic security should be identified not only with the unimpeded functioning of economies due to the maintenance of core development indicators, but assurance of social sustainability as well. Thus in this view, it combines economic and social elements. Besides, the article indicates the political factor of the economic security. Comprehensive context considered, refers to contemporary and desired development trends, namely, sustainable development of a state, economy and society. To an increasing extent, the issue draws attention to the development potential of a country obtained by creating conditions for constructing its economic potential based on social development.

Keywords: economic security, economy, society, socio-economic development.

JEL: E6, P16.